

וְגַר לֹא תִזְנֶה וְלֹא תִלְוֹצְנֻנוּ כִּי גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
(שמות כב כ)

מתייצבים נגד גירוש מבקשי המקלט

התנועה הרפורמית
יהדות ישראלית ללא מחיצות

"ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים" שמות כג ט

דף מקורות ללימוד ודיון

הציווי על הגר:

"וְגַר לֹא תִזְנֶה וְלֹא תִלְוֹצְנֻנוּ כִּי גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" (שמות כב ב)

"וְגַר לֹא תִלְוֹצְנֻנוּ וְאֵתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים". (שמות כג ט)

רש"י: גר- אדם שלא נולד באותה מדינה אלא בא ממדינה אחרת לגור שם".

מסורת ישראל מעניקה מקום מרכזי ומיוחד ליחס כלפי הזר המבקש מקלט בנחלת ישראל. התורה עוסקת בהרחבה במצוות אהבת הגר וההקפדה בכבודו וזכויותיו (במידה רבה, יותר מאשר כל בכל ציווי אחר), תוך יצירת קשר מובהק בין חובה זו לבין הזיכרון ההיסטורי המכונן של עם ישראל – היציאה מבית העבדים בארץ מצרים. המסורת הפרשנית וההלכתית נטתה לפרש את המונח "גר" בתורה כמתייחס לגר צדק, אולם פשט התורה מלמד כי כוונתה לזר המסתפח לנחלתם של ישראל ומתגורר בקרבם

בשלושים ושש פעמים מצווה אותנו התורה על הגר:

כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה. תנו רבנן: בהמאנה את הגר עובר בשלשה לאווים והלוחצו עובר בשנים. מהו? שנאמר: (שמות כב, כ) וְגַר לֹא תִזְנֶה (ויקרא יט, לג) וְכִי יִגְוֹר אֲתָךְ גֵר בְּאֶרְצְכֶם לֹא תִזְנֶה אֹתוֹ (ויקרא כה, יז) וְלֹא תִזְנֶה אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ וְגַר בְּכָל עַמִּיתוֹ. הוא לוחצו גם שלשה פסוקים: (שמות כב, כ) וְלֹא תִלְוֹצְנֻנוּ (שמות כג, ט) וְגַר לֹא תִלְוֹצְנֻנוּ (שמות כב, כד) וְלֹא תִזְנֶה לֹא כְנוּשָׁה וְגַר בְּכָל הָאָרֶץ... תניא רבי אליעזר הגדול אומר מפני מה הזהירה תורה בל"ו (36) מקומות בגר? מפני שסורו רע. א פרוש תוספות: מפני ששונאים אותו ויש להזהר עליו. (בבא מציעא נט ע"ב)

- איך אתם מבינים את הביטוי ואתם ידעתם את נפש הגר? איך תודעת הגירות שבתוכנו אמורה להשפיע עלינו? והאם זה אכן ישיב וקורה מאצ'יאות הישראלית?

מתייצבים נגד גירוש מבקשי המקלט

התנועה הרפורמית
יהדות ישראלית ללא מחיצות

הציווי על העבד :

בצד הציווי הכללי על אהבת הגר, מתייחסת התורה באופן מפורש להענקת מקלט לעבד הנמלט מאדוניו. בפרשת "כי תצא" מפורטת דרך ההתנהגות שיש לנקוט עם אדם אשר ברח מעם אדוניו וביקש מקלט באחוזתם של בני ישראל. "לֹא־תִסְגֵּר עֶבֶד אֶל־אֲדֹנָיו אֲשֶׁר־יִנְצֵל אֵלָיְךָ בְּמַעַם אֲדֹנָיו: יוֹ עִמָּךְ יֵשֵׁב בְּקִרְבְּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר בְּאֶזְרֵךְ שְׁעָרֶיךָ בְּטוֹב לֹו לֹא תֹנְנוּ:" (דברים כג טז-יז)

מצווה זו כוללת ארבע הנחיות ביחס לעבד הנמלט: לא להסגירו; להושיב אותו בקרבנו; לאפשר לפליט להתיישב "במקום אשר יבחר באחד משעריך – בטוב לו"; ולא להונות אותו.

"אשר ינצל אליך מעם אדוניו, לרבות גר תושב; עמך ישב, ולא בעיר עצמו. בקרבך, ולא בספר. במקום אשר יבחר, במקום שפרנסתו יוצאה. באחד שעריך, בשעריך ולא בירושלם כשהוא אומר באחד שעריך שלא יהא גולה מעיר לעיר. בטוב לו, מנוה הרע לנוה היפה. לא תוננו, זו הונית דברים..." (ספרי, פרשת כי תצא, פסקה רנ"ט).

- מה הקשר בין סוגיית הפליטים לציווי על העבד? מה אומרו למצא אה ציווי על העבד הקשר בין סוגיית איגוש הפליטים?

קטעי הגות יהודים על סוגיית הגרים

1. "בתור גרים הייתם משוללי זכויות במצרים, וזה היה שורש העבדות והעינוי שהוטל עליכם, על כן הישמרו לכם - זה לשון האזהרה - פן תעמידו את זכויות האדם במדינתכם על יסוד אחר מאשר האנושיות הטהורה, שהיא שוכנת בלב כל אדם באשר הוא אדם. כל קיפוח של זכויות האדם יפתח שער לשרירות ולהתעללות באדם - הוא שורש כל תועבת מצרים."
ר' שמעון רפאל הירש על שמות כ"ב, כ.
2. " הממד השני, הרדיקלי לא פחות והקשור במהותו לחוויית הגלות של עם ישראל, הוא הדאגה לזכויותיו ולרווחתו של הגר, הזר. ספרי החומש חוזרים ללא לאות על המוטיב הזה – חכמים הצביעו על כך שהתורה מצווה במקום אחד בלבד על אהבת הרע, אבל את אהבת הגר היא תובעת בלא פחות משלושים ושישה מקומות. "וְגַר לֹא תִלְוֹצְנוּ וְאִתְּם יְדַעְתֶּם אֶת־נַפְשׁ הַגֵּר, כִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" (שמות כג, ט). בעולם העתיק בכלל, אפילו אצל אנשים כמו אפלטון ואריסטו, הזר נחשב ליצור נוכרי, המצוי מחוץ למעגל הדאגה ואינו זכאי לזכויות אזרח או למעמד של אזרח. פילוסופים אלה לא היו מסוגלים כלל לתפוס את העיקרון של "זְזִיקָה אֲזוּת

מתייצבים נגד גירוש מבקשי המקלט

התנועה הרפורמית
יהדות ישראלית ללא מחיצות

לְכֶם וְלִגְר הָגֵר... כְּכֶם כִּגְר יִהְיֶה לְפָנַי ה'" (במדבר טו, טז). זוהי המהפכה השנייה של יציאת מצרים, וחלק מהמאבק המוסרי של עם ישראל נגד השבטיות וממשיכתה המודרנית, הלאומנות הקסנופובית, שונאת הזרים. גם לזרים יש זכויות וגם הם זכאים לתבוע מאיתנו יחס הומני, שהרי כולנו נחשבים זרים בעיני מישהו אחר. את העיקרון הזה אמור עם ישראל לא רק לדעת באופן מופשט אלא גם לחוש בעומק זיכרונו הקיבוצי. "כִּי-גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם".
הרב יונתן זקס

3. "... במדינתנו פנימה יהיה הצדק השליט העליון, השליט גם על שליטיה. לא תהיה רודנות. יהיו נושאי המשרה משרתי החברה ולא רודים בה. בל תהיה טפילות. בל יהיה ניצול. בל יהיה בביתנו איש, אזרח או גר, רעב ללחם, חסר קורת-גג, חשוך בגד או נטול השכלה ראשונית. "זכור כי גר היית בארץ מצרים" – צו עילאי זה יקבע את יחסנו אל שכננו. ו"צדק צדק תרדוף" – צו עליון זה יקבע את יחסנו בין איש לחברו... " **מנחם בגין, מתוך שידורו עם קום מדינת ישראל ב"קול ציון הלוחמת", מוצאי שבת, ו' באייר תש"ח, 15 במאי 1948**

קטעי ספרות ושירה ישראלים על סוגיית הפליטים

עבדי העבריים

זמן לא רב ביקרתי בתחנה המרכזית הישנה בתל-אביב. זה לא כבר עשיתי בה כמה שעות. אם יש את נפשך לדעת את ישראל האחרת, לך לך שמה. לעיני חלפו ללא הרף תועפות רומנים וטורקים ופורטוגלים וניגרים וגנאים וסינים ותאילנדים, בוני פיתום ורעמסס שלנו וכן שרתיה וגורפי ביביה של העיר העברית הראשונה. רבבות גברים עריריים. עדה גדולה של מבקשי "לחם ועבודה". הם באו לשבור שבר בישראל, אנשי העבודה השחורה, עובדי הכפיים, הלא ראויה בעיני הישראלים. "גדוד העבודה" שלנו. רבים מהם בונים את ארצנו ומשרתים אותה בתנאי ניצול מחפירים, מתגוררים בחבורות בצפיפות סרדינית.

אולי אין הם דומים בדיוק לאבותינו העבדים בשעבוד מצרים. נותנים להם תבן ללבן לבנים אין הם מוכים בשוט, אך הם "העבדים הזרים" החיים ביננו ולידינו באזורי דרומה של העיר. לא בצפונה. ומהם אבות לילדי גן, דוברי עברית. כיצד ומתי ייעקרו וישלחו מכאן. תל-אביב היא גם הם. כה קרובים. כה רחוקים. ערב פסח כמה מקרב המעבידים יזמינו, לשם שינוי, בחג החרות, בשם אהבת הגר, את אחד האלמונים האלה להסב עם בני ביתו אל השולחן. יש לשער כי כולם ישארו הלילה הזה בחדריהם הדחוסים, אומרים את הגדת פסח שלהם.

חיים גורי, התפרסם ב"מעריב", ערב פסח תשנ"ז, 21.4.1997

וְגַר לֹא תִזְנֶה וְלֹא תִלְוֹצְנוּ כִּי גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
(שְׁמוֹת כ"ב)

מתייצבים נגד גירוש מבקשי המקלט

התנועה הרפורמית
יהדות ישראלית ללא מחיצות

מצרים

מילים ולחן: עלמה זהר

גם אני חיפשתי כוח
להציל מה שאפשר
כשלא היה לאן לברוח
דמי היה מותר
אות קין
אנשים נופלים לברכיים

אז שמור נא על כולנו
ריבוננו של עולם
שלא נזדקק אף פעם
לרחמים של בני אדם

תמיד יש מלחמה באפריקה
מזל שהיא רחוקה
שלא רואים ולא שומעים
את הצעקה

תמיד יש מלחמה באפריקה
מזל שהיא רחוקה
שלא רואים ולא שומעים
אותה מכאן

גם אני הלכתי פעם
בנתיב הייסורים
ממצרים לירושלים
במדבר, ימים רבים
בלי מים
עם אותה שאלה בעיניים

גם אני פגשתי רשע
המכה בלי אבחנה
אנשים חפים מפשע
אנשים בלי הגנה
בלי בית
עם ילדים קטנים בידיים

הם דופקים לך בדלת
הם בוכים בכי תמרורים
אל תאמר - מה לי עם אלה
אלה אנשים זרים

כי בכל דור ודור
חייב אדם לראות עצמו
כאילו הוא יצא ממצרים
שלא ישכח איך ברח,
הוכה, הושפל, נרצח
איך צעק לשמיים